

СЕМИНАРСКИ РАД ИЗ ФИЛОЗОФИЈЕ

ТЕМА: ПЛАТОНОВА ДРЖАВА

СОМБОР, 15.ноембра 2005.г.

КЛИМПФ ГОРАН

Старохеленски свет није могао оставити лепше и монументалније сведочанство своје мудрости него што је Платонова држава и Платонова филозофија. Нико као Платон није дочарао ону особиту снагу и лепоту хеленског начина мишљења, ону готово необјашњиву даровитост старих Хелена да непосредно и са надахнућем траже велике истине о свету и човеку која им је заувек осигурала прво и најистакнутије место у историји филозофије и наука. Управо то нас осваја у Платоновим делима, тиме нас он стално враћа добу у коме је живео и мислио, тиме нас уводи међу своје сабеседнике и пријатеље, на тврдо али плодно тло Атине, главног политичког, културног и уметничког средишта целог хеленског света. Платон се у својим делима не осврће много на догађаје у прошлости, али је јасно да се његова филозофија родила из тих догађаја и да се не може уопште схватити ако се то занемари. Платоново право име је било Аристокле. По рођењу, припадао је друштвеним слојевима који су били најљући противници демократије. Његов отац Аристом потомак је античког краља Кодра, а мајка, Солоновог пријатеља и рођака Дропида. Платон је био Сократов ученик. Сократа је упознао кад му је био 20 година и одмах се приклонио његовој филозофији. Платонов живот је био веома буран, а његов мисаони развитак доста неуједначен, ипак се може рећи да је он од почетка до краја остао веран свом настојању да изгради систем идеализма и да у пракси покаже могућност остварења својих идеја о узорној држави, што му је и пошло за руком. Платон је своје мисли називао песничким стилем, а дијалог је сматрао најлепшим и најподеснијим обликом књижевног израза. Сматрао је да дијалог пружа највише могућности да се писана реч приближи живој расправи међу људима. И Држава је написана у облику дијалога.

У седмом одељку «Платонове државе» Платон говори са својим братом Глауконом о пећини у којој живе људи од детињства и имају окове око бедара и вратова, тако да се не могу маћи са места, гледају само напред, јер због окова не могу окретати главе. Светлост им долази од ватре која гори изнад њих и далеко од њихових леђа. Између ватре и окованих води горе пут, а поред њега да је подитнут зид, поред којег људи пролазе носећи разне справе, и то кипове људи и животиња од камена и дрвета где поједини од њих у пролазу разговарају а други не говоре ни речи. Ти људи су слични нама. Заробљеници у пећини, односно, Сократови ученици, не виде сами себе, нити један другог, него само своје сенке, сенке других заробљеника и сенке предмета које носе иза њихових леђа. Платон овде говори и о свом учитељу Сократу који је опет пожелео да се са својим затвореницима такмичи у процени оних сенки и зар тиме не би изазвао смех и зар му не би казали да је одласком горе покварио очи и да не вреди покушавати да се горе доспе јер кад их неко ослободи и поведе горе, онда би га убили, кад би могли да га ухвате и то учине.

Платон сматра да државом неће добро управљати ни они који су без образовања и неприпремљени за истину, ни они који се до краја свог живота посвећују само образовању. Филозофи, као оснивачи државе, бити ће дужни да натерају најспособније у држави да се баве науком, да уче како ће гледати добро и да пођу оним путем горе у висине код Богова. Најбоља и најсложнија држава је она у којој за влашћу најмање теже они који су изабрани да владају, а ако држава има друкчије владоце, онда је у њој супротно. Филозофи који не жуде за влашћу морају је примити као обавезу. Филозоф је богат добрим и разумним животом, једино филозоф презире политичку моћ.

«Обраћање душе» оних којих су доспели у висине код Богова је да душа треба да устане из мрачног дана у прави дан бића. То је прави успон ка оном што јест, и то је права филозофија. Која наука преображава душу и води је онеме што јест? Гимнастика, музика и умења немају ту моћ. Гимнастика се бави растењем и пропадањем тела. Музика је била допуна гимнастици која је имала да у чуварима развије дисциплину навика, те да их помоћу хармоније учини добро усклађеним, а не да их снабде знањем. Сва умења припадају пословима нижег ранга. Емпиријска сазнања такође не воде онеме што јест. Платон овде говори о бројању и рачунању, ратним вештинама и разумевању. Говори још и о виђењу изблиза где даје пример о три прста: најмањи, средњи и прст између њих, где они не могу бити у супротности. Јер прст је прст, било да је бео или црн, дебео или танак, велики или мали.... Логистика и аритметика, узете су као теоријске и неприродне дисциплине духа. Прве су науке које воде онеме што јесте, а поред тога могу бити и практично корисне. Ратник ће морати да их изучи ради сређивања својих трупа, а филозоф зато да би изронио из настојања и чврсто се везао за суштину, али он никада не би постао вешт у мишљењу. На исти начин, геометрија је друга наука која води идеји добра и бићу, а и она може бити практично корисна. Наука о телу као форми (стереометрија) трећа је наука која води контемплацији бића и идеје добра, али та наука у Сократово време још није откривена. Платон је рекао да за то постоје два узрока. Један је да ниједна држава то не цени, па се зато, будући да је то тешко, слабо и истражује. Други узрок је да је истраживачима потребан вођа, без кога не могу ништа открити. Четврта је наука – астрономија или знање о телима као формама које се крећу. Астрономија у ратничкој вештини пажљивије посматра годишња доба, месеца и године исто тако користи земљорадњи и поморству. И то знање мора бити теоријско.

Платон даље говори о облицима кретања, а то су кретање звезда и хармонично кретање.

Пета теоријска наука је хармонија. Платон овде говори о ваљаним људима који праве инструменте и жице за те инструменте и затезањем те жице, ударцима трзалице. Овај народ поступа са инструментом као са живим створењем.

Међусобна веза и сродност за све ове науке и начин на који оне једна другој припадају је дијалектика. Мелодија у дијалектици говори о нечему што припада ономе што је умно и настоји да гледа жива бића таква каква су по себи, звезде какве су по себи, сунце какво је по себи. Платон овде назива дијалектику путем посредовања који води од чулног подстицаја до неког сазнања о томе какво је неко биће, предмет или појава.

Онај ко се ослободио окова и преокренуо од сенки према светлости, онај ко се пење из подземља пећине горе према Сунцу, онај ко не може одмах да гледа животиње, биљк и светло Сунца, усмерава се на божанске привиде на површини воде и на сенке бића, а не на сенке приказа које пролазе из каквог другог светла налик на сунчево. Бављење овим вештинама има такву моћ да води оно што је најбоље у души према горе, до оног што је у стварности најбоље. Оно што је најосетљивије на телу – очи и уши уздижу се до оног што је најјасније у телесном и видљивом подручју.

Путеви дијалектике су они путеви који воде према месту где се можемо одморити од пређеног пута, па и завршити наше путовање.

Дијалектички метод је једини метод који се не држи хипотеза него иде право према почетку да би утврдио какав је тај метод, уз потребне вештине (аритметика, геометрија, астрономија и хармонија) и извлачи нежно на површину и уздиже га.

Платон сматра да они који су најпоузданији, најхрабрији а по могућству и најлепши и они који имају дарове који одговарају овом васпитању се упуте у науке и дијалектику. Да се дијалектиком баве и они који су достојни тога.

Овде Платон говори и о образовању деце и омладине. Младима припада учење, рачунања и геометрија, треба да се образују пре него што приступе дијалектици. Треба децу васпитати уз игру, а никако силом. Злоупотреба дијалектике је онда када људи незнају своје законе.

Дијалектиком се баве они који су најиздржљивији у учењу, у ратовању и другим дужностима и испитујући њихову дијалектичку способност да без обзира на очи и друга чула иде заједно са истином ка самом бићу. Платон сматра да је пет година довољно потребно за овладавање дијалектиком.

Почетак реализације филозофске државе и начин преузимања власти се састоји у томе да кад би филозофи постали владари у држави све оне који имају више од десет година протерали из градских зидина, задржаће њихову децу, почеће да их одвикавају од обичаја које су њихови родитељи имали па ће их

одгајати према својим обрасцима и законима. Тако ће се најбрже и најлакше остварити држава и државно уређење о којем Платон говори.

Платон је први, а можда и последњи, сматрао да државом не треба да управљају најбогатији, најчестољубљивији или најлукавији, већ најмудрији.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Платон «Држава»
Издавач – Београдски издавачко-графички завод
Место – Београд
Година 1976.